

ВОЄННА ПРОЗА

ВАЛЕРІЙ ПУЗІК

ШАХТА

•

РАНКОВЕ ЗВЕДЕННЯ

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2021

— Слухай! — говорю Вовчику.

Він уважно дивиться на мене.

— У мене блокнот є. Я там пишу щось на зразок щоденника. Якщо мене вб'ють, ти відправ «Новою поштою» це все додому. Моїм батькам.

— Що ти мелеш?

— Я хочу. Будь ласка. Адресу я там написав. І записка є.

— Посмертна?

— Так!

— Дурень ти.

— Ти зробиш для мене це?

ЯКЩО ВИ ЦЕ ЧИТАЄТЕ — МЕНЕ ВЖЕ НЕМАЄ В ЖИВИХ.

Тату, мамо...

Пишу з Водяного, Донецької області.

Ми виїхали на передову.

Я не знаю, що пишуть в таких записках, але спробую.

Ми виїхали і ми — тут.

Добровольчий український корпус, ДУК ПС, добробат: тридцять чоловік артилеристів. Ми будемо «гасити» вогневі точки противника в районі шахти «Бутівка», підтримувати з повітря хлопців Першої та Другої штурмової бригад батальйону, які вже місяць знаходяться на передньому краї. Позицій у нас ще немає, але комбат каже: скоро будуть. Ми добре підготовлені. У нас є хлопці, які пройшли Піски та Донецький Аеропорт, і вони допомагають нам, новеньким, що не мають бойового досвіду.

Я став робити ці записи, аби залишити після себе хоч щось.

Тут два блокноти, листи і малюнки дітей.

Тут уламки нашого перебування в зоні бойових дій.

Клаптикові історії, які, мабуть, нічого не пояснять, але [закреслено].

Я попросив Вовчика, це мій бойовий товариш, щоб він передав або відправив Вам поштою усе це додому в разі моєї смерті.

Вибачте мені за все.

Вибачте мені за те, що підвів Вас.

Вибачте за нерви, недоспані ночі.

Знайте: я дуже Вас люблю і Ви у мене найкращі.

Дякую за все,

В.

[блокнот перший]

Нас тут немає і ніколи не було

[початок щоденника]

АРТА-КАФЕ

Пам'ятаю, як збиралися: швидко, збуджено, з нотками тривоги та роздратування; виносили своє багажло, рюкзаки зі шмотками, і складали все біля бордюра поруч казарми. Нам дали три авто, чотири — точно! — чотири. Зносили все туди...

— Приціли в коробках.

— Насоси.

— Магазили до автоматів Калашникова — всього пару штук, автомати поки не дали.

— Ф-1 в ящиках.

— ПТУР — штурмовикам.

— Складайте в будку, — каже Паштет, вилазячи з кабіни вантажівки, яку підігнав під казарму. — Харчі і воду наприкінці, в останню чергу. Ми під'їдемо до столової — там видадуть на два тижні.

Паштету на вигляд десь під тридцятку. Чорна густа борода закриває підборіддя, глибокі зморшки на лобі, трохи підняті дуги брів. У вусі кулко. Коротко стрижений. Одягнений у чорну майку та штани бундес. На ногах кросівки з літерою N.

Він відкриває будку, з-під лоба оглядає всіх присутніх тут:

— Пакуйте!

Метушня почалася зранку, після слів комбата Чорного: виїзд о дванадцятій нуль-нуль — на ранковому шикуванні, спец оголошення для арти та автоботів.

Ми занадто довго чекали цього і ось: всього три години на збори.

— Броня, каски, окуляри...

— Розвантажувальні жилети.

— На кузов ЗІЛа.

— Міномети? Вісімдесятку і стодвадцятку, куди?

— Тоже в ЗІЛ.

— «Васильок»?

— Причепи до «ісузу». Потім.

Голоси змішувалися, утворювали асоціативну картину дійсності.

— Гранати! — крикнув Сура, він з Росії, москвич, приїхав воювати за Україну минулого року. Бойовий шлях почав з Пісків, позицій «Шкатулка» і «Джаз-Бенд», артилерія.

«Додому не хочу, — якось казав він, — якщо поїду — одразу посадять, або розстріляють, якщо дізнаються, що воював проти Росії».

«Головне, — казав, — ніде не засвітитись, аби в родини проблем не було. Мені то пофіг, дороги назад вже немає».

— Відкривайте, діставайте запали...

Спеціальним ключем, ніби консерву, Страннік відкриває цинк. Йому десь під п'ятдесят, високого зросту, двоє дітей, десь з Київщини.

— А РГД?

— В іншому ящику.

— По дві, інші нехай залишаються в ящиках, — це Степ.

Жорж взявши в руку дві Ф-1, ходить і приговорює:

— Для чого вони мені? Куди я їх буду кидати?

— Себе підірвеш. Всяке буває... — у відповідь.

Жорж смішний, він завжди волочить за собою фотоапарат, гладить свою довгу руду бороду, поправляє окуляри.

— А сюди я приїхав, щоб стати українським Хемінгуеем, хочу писати про війну, повоюю і напишу книжку, навіть назву придумав — «*НЕПОТРІБНЕ ПОКОЛІННЯ*». А що? — символічно. Бач, що робиться з добровольчими корпусами? Ми *нікому не потрібні*. Про нас забудуть. Ми не потрібні державі. Ми нікому не потрібні, — наголошував він, сміючись. Усмішка ховалася в бороду, про неї можна лише здогадатися по тому як тонкі вуса підіймаються вгору та по звуках, характерних тільки для Жоржа, коли він давить либу.

— Скоро збриєш її... — підьоргував Страннік.

— Сам збриєш...

Суть в тому, що Жорж, пообіцяв: *якщо виїдемо, то поголить всю цю шевелюру*. З нього сміялися, мовили:

— Дай звикнутись з новим образом Жоржето, а то ще пристрелить хтось вночі.

Його справді ніхто не бачив безбородого, і це викликало своєрідний інтерес.

Дві години погрузки й нарешті довгоочікуване:

— З Богом! — від діда, Тихона.

Кивок у відповідь й слово:

— Поїхали...

Конвой у шість машин. Попереду течек комбата, чотири наших автомобілі, позаду, у хвості колони, джип штурмовиків. Три години дороги — десяток блокпостів. Солдати, що пропускали нас, підіймали, у знак вітання, вгору руки.

Дорожні знаки сигналізували:
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ
КУРАХОВЕ
МАР'ІНКА
КРАСНОГОРІВКА

В кузові ЗІЛа весело, в ньому 12 чоловік. Сидимо на ящиках з мінами, між якими міномети в розібраному вигляді, РПГ, навалені на купу бронезилети та каски. Хлопці розмахують прапорами та вигукують гасла.

— «Червоно-чорні наші прапори», — гучно приспіває рядок з пісні козак Часник, коли їхній джип переганяє наш ЗІЛ.

Назустріч рухаються автівки, сигналять нам.

Район Авдіївки з новин виглядає не дуже весело. Постійні обстріли ворожої артилерії, жертви серед мирного населення, «двохсоті» та поранені бійці різних батальйонів. Намагаєшся себе заспокоїти — усміхаєшся, а в голові прокручуєш всі можливі сценарії, які не завжди оптимістичні. Пам'ятаю, як не міг знайти місця собі, коли перед виїздом сказали, що Шуруп, хлопець з розвідки, підірвався на міні. Це було 10 червня поблизу шахти «Бутівка»: «...при виконанні бойового завдання в зоні АТО поблизу Донецька був важко поранений розвідник 5-го окремого батальйону ДУК ПС друг Шуруп. Він втратив ліву ногу, підірвавшись на ворожій міні. Шурупу 20 років. За його плечима Майдан, штурм Карлівки, Авдіївки, Савур-Могили, Красногорівки, оборона Пісків. Близько 30 днів тривала його ротація в Донецькому аеропорту.»

Колона з'їздить на узбіччя.

Шум в рації змінюється словами:

— Десять хвилин...

Зупинка за вимогою.

— Хлопці, одягайте броніки і каски... — команда Чорного виконується автоматично.

Жорж вискакує з кузова ЗІЛа, на ходу дістає фотоапарат і починає фотографувати хлопців. Жваві та веселі вони позують з РПГ та «калашами», на фоні автоматичного міномету 82-го калібру — «Василька», який прикріплений до подарованого волонтерами джипа «ісузу» з номером «БАНДЕРА».

Густо посаджені дерева повзуть правим краєм ґрунтової дороги, ділячи поля на чіткі квадрати гектарів.

— Довго ще?

— Ні! — каже комбат Чорний, — скоро будемо на місці.

Самітник, наш командир, роздає цигарки. По дві пачки в руки. Сині та червоні. На вибір. «*Це на два дні, економте*». У його руках декілька блоків.

— Саша, поможи! — до Странніка.

Поправивши бронезилет, той бере в нього половину.

— В кого курива немає, підходьте сюди, за всіма я бігати не буду...

Взявши дві сині пачки, я засунув їх в аптечку, тільки там було місце для них. Пальці торкнулися металу запалів, згадав про них: *потрібно буде вкрутити в гранати, потім...* — а сам закинув в рот м'ятого цукерка.

Літо, сонце, спека.

— ВАНТАЖИМОСЯ! — прозвучав голос командира.

ЗМІСТ

ШАХТА (ЩОДЕННИК АРТА-КАФЕ)	3
[блокнот перший]	7
АРТА-КАФЕ	8
ДЕНЬ ЧЕТВЕРТИЙ. ЗМЕЙ	48
ПОЧАЛОСЯ	60
ЗЕРНОСХОВИЩЕ	67
ДЕНЬ ДЕВ'ЯТИЙ	97
КВАРТИРА ВЧИТЕЛЬКИ	102
[блокнот другий]	131
КИЇВ. ШАХТА. ВПЕРШЕ	132
БАСТІОН	135
НОРА	158
НА ПОВЕРХНІ	169
ЗАПИСКИ ДАЛІ	179
СИТУАЦІЯ НА ДОНБАСІ	183
ЗГАДАТИ ВСЕ	187
МЕЧЕТЬ	199
ТОЧКА ЖИР	238
5 ЛИПНЯ 2015 року	249
СЬОГОДНІ	256

РАНКОВЕ ЗВЕДЕННЯ. ВІРШІ 2015–2020	263
ПСИХОСОМАТИКА	265
ПАТОЛОГІЇ	266
АНОНІМНО	270
4–5–0	272
МАМА	274
«ці береги більше не з'єднують мости»	277
«мій внутрішній Донбас»	278
«Від цього світла в очах темніє і ти тут сам»	280
«осінь шрамує тіло»	281
«гострого болю немає»	282
ВІЙНА	284
МУРАШИНІ ГНІЗДА	285
«писати вночі та прислухатись до тиші»	290
«кожного дня новини»	291
«ніч. доходять новини з фронту»	293
«один знайомий мій»	294
«велика південна риба»	296
«мерцям»	298
«Між першим обшуком і судом»	300
«коли куля влучила їй у шию»	302
«кола вужчають дружє»	303
«тихіше трави голоси»	304
ДОНБАС	306

МОЛЬФАР	308
«Ранкове зведення»	310
«стерти себе з ліній долі власної руки»	313
«час ламає опори»	314